

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. Ryzyko na ziemi i w powietrzu	13
1.1. Ryzyko i ryzykowanie	13
1.1.1. Motywacja do zachowań ryzykownych	16
1.1.2. Psychologiczny model percepcji ryzyka Trimpopa	31
1.1.3. Model wyboru ryzyka Atkinsona	32
1.1.4. Koncepcja ryzyka instrumentalnego i stymulującego Zaleskiewicza	35
1.2. Zagrożenie i niebezpieczeństwo	36
1.3. Ryzyko taktyczne	38
1.4. Ryzyko bezpieczne	41
1.5. Ryzyko na ziemi	44
1.6. Kiedy i jak ryzykować?	45
1.7. Czy lotnictwo sportowe jest bezpieczne?	49
1.7.1. Czy szybownictwo jest bezpieczne?	55
1.8. Zarządzanie ryzykiem w lotnictwie	56
1.9. Podsumowanie	62
Rozdział 2. Stres na ziemi i w powietrzu	63
2.1. Stres psychologiczny	73
2.1.1. Subiektywny stres Lazarusa	75
2.1.2. Model zachowania zasobów Hobfolla	77
2.1.3. Stres według Strelaua	80
2.1.4. Hierarchiczna koncepcja stresu Terelaka	82
2.2. Napięcie emocjonalne a sprawność działania	85
2.2.1. Problem niedostatecznej lub nadmiernej stymulacji	88
2.2.2. Koncepcja optymalnego pobudzenia Hebba	90
2.2.3. Koncepcja optymalnej stymulacji C. Leuby	93
2.2.4. Teoria strefy optymalnego funkcjonowania Hanina	93
2.2.5. Koncepcja stymulacji Zuckermana	95
2.3. Korzystny wpływ stresu	97
2.4. Stres oksydacyjny	104
2.5. Pilot i skoczek spadochronowy w sytuacji stresowej	108

2.5.1. Teoria procesów przeciwstawnych Solomona	112
2.5.2. Koncepcja konfliktu dążenie – unikanie Millera	113
2.5.3. Emocje w skokach spadochronowych	118
2.6. Między stresem a ryzykiem	125
2.7. Zarządzanie stresem lotniczym	129
2.7.1. Radzenie sobie ze stresem sytuacyjnym	137
2.8. Podsumowanie	141
Rozdział 3. Błąd pilota	145
3.1. Błędy i niepowodzenia	145
3.2. Teorie wypadków	148
3.3. Grupy przyczynowe zdarzeń lotniczych	157
3.3.1. Czynniki ludzki (H)	157
3.3.2. Czynniki techniczny (T)	158
3.3.3. Czynniki środowiskowy (E)	159
3.3.4. Czynniki organizacyjny (O)	160
3.4. Błąd pilota jako kategoria psychologiczna	163
3.5. Błędy pilotów szybowcowych według S. Jarvisa i D. Harrisa	168
3.6. Błędy obsługi technicznej	170
3.7. Błąd mechanika lotniczego czy błąd pilota?	175
3.8. Podsumowanie	185
Rozdział 4. Czynniki ludzkie	186
4.1. Krótka historia czynnika ludzkiego i ergonomii	186
4.2. Definicje czynnika ludzkiego	189
4.3. Definicje ergonomii	191
4.4. Czynniki ludzkie czy ergonomia?	192
4.5. Sytuacja a czynniki ludzkie	194
4.6. Czynniki ludzkie w lotnictwie	197
4.7. Prawo i czynniki ludzkie	199
4.7.1. Wypadek lotniczy w świetle unormowań prawnych. Czynniki ludzkie na tle innych czynników	200
4.7.2. Grupy przyczynowe	202
4.7.3. Zachowanie. Czyn. Działanie i zaniechanie	204
4.7.4. Wina, bezprawność i odpowiedzialność	205
4.7.5. Przepięstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji i inne	207
4.7.6. Odpowiedzialność cywilna	208
4.7.7. Odpowiedzialność administracyjna	209
4.7.8. Niezawinione zachowanie jako czynniki ludzkie. Kontratypy	209
4.8. Podsumowanie	210

Rozdział 5. Metodologiczne założenia badań własnych	213
5.1. Cel badań	213
5.2. Pytania badawcze	215
5.3. Narzędzia badawcze i zmienne	216
5.3.1. Kwestionariusz SIRI (<i>Stimulating-Instrumental Risk Inventory</i>) (T. Zaleśkiewicz, 2001)	216
5.3.2. Skala Akceptacji Ryzyka (R. Makarowski, 2007)	216
5.3.3. Wieloczynnikowa Skala Zachowań Ryzykownych (R. Studenski, 2004)	217
5.3.4. Kwestionariusz Poczucia Stresu (KPS) (M. Płopa, R. Makarowski, 2009) ...	217
5.3.5. Kwestionariusz Stresu PS (S. Levenstein, 1997 – w adaptacji M. Płopy)	219
5.3.6. Inwentarz Stanu i Cechy Lęku STAI D. Spielbergera	220
5.3.7. Ankiety badające rodzaje stresorów (R. Makarowski, 2007)	220
5.3.8. Kwestionariusz Temperamentu (PTS) (J. Strelau, 1998)	221
5.3.9. Skala Poszukiwania Doznań SSS (M. Zuckerman, 1979)	222
5.3.10. Kwestionariusz Agresji (A. Buss i M. Perry, 1992)	223
5.3.11. Sporttester	223
5.4. Charakterystyka badanych pilotów i skoczków spadochronowych	225
5.4.1. Wiek, nalot, wykształcenie	225
5.4.2. Grupa kontrolna	227
5.5. Miejsce badań	229
5.6. Procedura wykonywania badań	229
5.7. Metody analizy statystycznej	230
 Rozdział 6. Ryzyko w świetle badań własnych	231
6.1. Pomiar ryzyka u pilotów i skoczków spadochronowych	231
6.2. Różnice w poziomie ryzyka pomiędzy pilotami i skoczkami a grupą kontrolną	235
6.3. Podsumowanie	237
 Rozdział 7. Stres w świetle badań własnych	241
7.1. Stresory w ocenie pilotów, skoczków spadochronowych i mechaników lotniczych ...	241
7.2. Pomiar stresu u pilotów i skoczków spadochronowych	245
7.3. Pomiar częstości akcji serca – sporttester	251
7.3.1. Skok ze spadochronem	254
7.3.2. Pierwszy w życiu lot szybowcem	260
7.3.3. Lot szybowcem na zawodach szybowcowych	261
7.3.4. Lot samolotem akrobacyjnym	263
7.3.5. Bungee jumping	264
7.4. Podsumowanie	266
 Rozdział 8. Temperament i agresja w świetle badań własnych	270
8.1. Pomiar temperamentu i agresji	272
8.2. Podsumowanie	275

Rozdział 9. Analiza zależności między ryzykiem a stresem	277
9.1. Wpływ agresji i temperamentu na poziom napięcia emocjonalnego i stresu intrapsychicznego	277
9.2. Typologia pilotów i skoczków spadochronowych	280
9.3. Model ryzyka i stresu w lotnictwie	284
9.4. Podsumowanie	285
 Rozdział 10. Podsumowanie badań własnych	
Teoretyczny model ryzyka i stresu w lotnictwie	286
 Bibliografia	298
 Słowniczek wybranych terminów lotniczych użytych w książce	323
 Skala Akceptacji Ryzyka	330
Ryszard Makarowski	
 Kwestionariusz Poczucia Stresu (KPS)	332
Mieczysław Plopa, Ryszard Makarowski	